

Beschrijving van de module

Preventieve Interventie Pleeg- en adoptieouders (PIPA)

Doel en doelgroep

De Preventieve interventie voor pleeg- en adoptieouders van jonge kinderen met symptomen die gerelateerd kunnen worden aan stress of jeugdigen met een problematische gehechtheid (PIPA), is opgezet om de relatie tussen pleegouders en pleegkinderen in de leeftijd van 0-4 jaar te bevorderen en optimaliseren en het ontstaan van onveilig hechtingsgedrag waar mogelijk te voorkomen.

Procesdoelen van de interventie zijn:

Het verbeteren van observatievaardigheden van pleegouders.

1. Het verbeteren van vaardigheden van pleegouders om heftige emoties te hanteren bij het pleegkind en zichzelf (zoals verdriet, boosheid en angst).
2. Het verbeteren van vaardigheden van pleegouders om hun pleegkind leeftijdsadequaat te stimuleren.

Resultaatdoelen van de interventie zijn:

1. De emotionele beschikbaarheid van pleegouders is bevorderd.
2. Pleegouders hebben meer ouderschapsvaardigheden tot hun beschikking en hebben meer zelfvertrouwen.
3. Een prettige en plezierige pleegouder-pleegkind relatie, waarbij het pleegkind zich begrepen en gerespecteerd voelt en zowel het pleegkind als pleegouders minder stress ervaren.

Door te werken aan bovenstaande proces- en resultaatdoelen wordt gepoogd een voortijdige afbreking van de pleegzorgplaatsing (een hernieuwde verlieservaring) te voorkomen.

Voor de module PIPA gelden naast de algemene indicatiecriteria en contra-indicaties de volgende indicatiecriteria:

- De interventie is (in principe) geschikt voor alle pleeggezinnen van Jeugdhulp Friesland, waar een pleegkind perspectief-zoekend dan wel perspectiefbiedend is geplaatst in de leeftijd van 0-4 jaar.
- Omdat PIPA zich richt op het ontwikkelen van een veilige relatie tussen kind en verzorger is het wenselijk de interventie in te zetten aan het begin van plaatsing, wanneer de relatie zich nog niet of slechts ten dele heeft gevormd.

Contra-indicatiecriteria:

- Het Nederlands Jeugdinstituut (NJI, 2018) stelt dat wanneer voorafgaand aan de plaatsing bij de pleegzorginstelling bekend is dat er bij het kind sprake is van FAS (Foetaal Alcohol Syndroom) verwacht mag worden dat de interventie te weinig effect zal hebben, gezien de korte duur van de interventie.

Voor pleegkinderen geldt vanaf 1 juli 2018 dat zij standaard tot 21 jaar in hun pleeggezin kunnen verblijven. In de Jeugdwet staat nog dat pleegzorg in principe stopt op het achttiende jaar, maar Jeugdzorg Nederland, de VNG en het ministerie van VWS hebben besloten deze standaard te verhogen. Hierdoor kan pleegzorg geboden worden tot het moment dat de jongere toe is aan zelfstandigheid.

Jeugdhulp Friesland biedt specialistische jeugdzorg op het gebied van opgroei- en opvoedingsproblemen, in de leeftijdscategorie 0 t/m 18 (met een uitloop tot 23) jaar. Jeugdigen uit alle culturen en hun ouders/opvoeders kunnen een beroep doen op Jeugdhulp Friesland, veelal als de normale ontwikkeling van de jeugdige wordt belemmerd. Mogelijk is sprake van

psychosociale problemen, psychiatrische problemen, gezinsgerelateerde problemen, psychische problemen, verslavingsproblemen, gedragsproblemen of een combinatie daarvan.

Jeugdigen met een psychiatrische, zintuiglijke, lichamelijke en/of verstandelijke beperking die redelijk sociaal redzaam zijn, worden ook behandeld en/of opgevangen, als dit past binnen de behandelprogramma's en mogelijkheden van Jeugdhulp Friesland. We nemen ook jeugdigen op met een civielrechtelijke maatregel. In specifieke situaties worden jeugdigen met een strafrechtelijke maatregel behandeld (gedragsbeïnvloedende maatregel).

Opbouw en duur van de module

PIPA bestaat uit 7 individuele sessies van 60 tot 90 minuten en twee video-opnames in de leefomgeving van het pleegkind. De interventie duurt gemiddeld 3 maanden. Bij de sessies zijn de pleegzorgwerker en één -maar bij voorkeur beide- pleegouder(s) aanwezig. De sessies vinden wekelijks of tweewekelijks plaats, waarbij 1) pleegouders psycho-educatie krijgen over veiligheid en gehechtheid, 2) pleegouders samen met de PIPA trainer het gesprek aangaan over zeven verschillende thema's, zoals 'hoe reageert mijn pleegkind' en 'hoe kan ik vertrouwen geven' en 3) Pleegouders gezamenlijk met de PIPA trainer reflecteren op videobeelden van de interactie tussen pleegouders en het pleegkind. Pleegouders krijgen huiswerk om het geleerde thuis te oefenen voor de volgende sessie.

Algemeen Handelingskader

Heeft een kind onze zorg en behandeling nodig, dan bieden we dit zoveel mogelijk in de eigen omgeving van kind en gezin. Dicht bij het gewone leven. Jeugdhulp Friesland werkt volgens de systematiek van 5x gezin, waarbij een volgende stap pas plaatsvindt, als de vorige niet haalbaar is:

1. Thuis
2. Netwerkleeggezin
3. Bestandspleeggezin
4. Bestandspleeggezin met extra ondersteuning
5. Gezinshuis

We richten ons altijd op herstel van de normale positieve ontwikkeling van de jeugdige. Behandeling en zorg begint met goede observatie en diagnostiek, heldere formulering van de problematiek én de mogelijkheden van "het systeem" rond het kind. Behandelen wordt door Jeugdhulp Friesland gezien als een proces van hypothesetoetsend of handelingsgericht werken: voordoen, samendoen en laten doen. Gedurende de behandeling zijn we erop gericht dat de jeugdige/ het gezin weer zelfstandig verder kan. Wanneer kinderen (tijdelijk) niet meer thuis kunnen wonen, focussen we op zorgen voor, waarbij (terugkeer naar) wonen in een gezin het hoogste doel blijft. Onze behandeling en zorg zijn altijd dialooggestuurd, oplossingsgericht, systeemgericht, resultaatgericht en competentiegericht).

Specifiek Handelingskader

De uitgangspunten van Handelingsgerichte diagnostiek (HGD) zijn leidend gedurende het gehele traject'. In deze module wordt gebruikgemaakt van onderstaande methodiek.

- Zeeuw, de M., Brok, C, Andel van H. (2015). Handboek Preventieve interventie voor pleeg- en adoptieouders bij jonge kinderen met een problematische gehechtheid. Nieuwe ouder-kindrelaties.
- Zeeuw, de M., Brok, C, Andel van H. (2015). Werkboek Preventieve interventie voor pleeg- en adoptieouders bij jonge kinderen met een problematische gehechtheid. Nieuwe ouder-kindrelaties. Het werkboek krijgt de pleegouder uitgereikt door de hulpverlener die de interventie uitvoert.
- Brok, C. & De Zeeuw, de M. (2008). Er zijn voor je kind. Het boek helpt de psycho-educatie te verduidelijken (maar is niet strikt noodzakelijk voor het uitvoeren van de interventie).
- Gebruik van een camera met toebehoren is van belang om opnames te kunnen maken en deze terug te kunnen kijken met pleegouders. De video-opnames dienen van kwalitatief goede aard te zijn, waardoor goed zicht kan worden verkregen op de gezichtsuitdrukking, houding en de intonatie van pleegouder en pleegkind.
- Vanuit de richtlijnen van het NJI wordt er gewerkt vanuit de principes van de Richtlijn problematische gehechtheid.

- De Module PIPA steekt net als de interventies OKI-B en VIB(G) in op het bevorderen van de gehechtheidsrelatie.

Bewaking van Kwaliteit en Veiligheid

De kwaliteit van de module wordt onder andere bewaakt aan de hand van de resultaten uit de prestatie-indicatoren: doelrealisatie, cliënttevredenheid, reden beëindiging hulp en afname ernst problematiek. Jeugdhulp Friesland stelt de cliënt centraal en werkt continu aan het verbeteren van de hulpverlening. Hiermee voldoet zij aan de kwaliteitsnormen HKZ.

In het algemeen kwaliteitsstatuut van Jeugdhulp Friesland is beschreven op welke manier de integrale hulpverlening voor de cliënt is georganiseerd. De taken, verantwoordelijkheden, bevoegdheden en onderlinge verhoudingen zijn daarin zodanig beschreven dat de autonomie en regie van de jeugdige en zijn/haar systeem zoveel mogelijk wordt gestimuleerd en de kwaliteiten en doelmatigheid van de hulpverlening inzichtelijk en toetsbaar zijn. Indien meerdere professionals als behandelaren/hulpverleners betrokken zijn, voert de regiebehandelaar de regie over het hulpverleningsproces en is eerste aanspreekpunt.

Intervisie is een vanzelfsprekend onderdeel om de professionele verantwoordelijkheid, autonomie en vakbekwaamheid van hulpverleners op peil te houden zoals vastgelegd in het kwaliteitsstatuut van Jeugdhulp Friesland.

Eisen ten aanzien van opleiding

Op dit moment zijn vijf pleegzorgwerkers getraind in het bieden van de interventie. Een gedragswetenschappers hebben eveneens de training gevolgd om de pleegzorgwerkers te kunnen ondersteunen. De cursus bestaat uit een dag en een intervisiebijeenkomst van drie uur. Aansluitend wordt een intervisietraject aangeboden om vijf keer per jaar casuïstiek te bespreken.

Eisen ten aanzien van overdracht en implementatie

Overdracht en implementatie zijn gewaarborgd door de uitgebreide en gedetailleerde handleiding, de PIPA training, begeleiding en kwaliteitsbewaking van de uitvoerders.

Ten aanzien van veiligheid worden de protocollen zoals zijn opgesteld vanuit Jeugdhulp Friesland gehanteerd.

Onderzoek en Effectiviteit

In april 2014 is de interventie erkend door de deelcommissie jeugdzorg en psychosociale/pedagogische preventie met het oordeel dat de interventie goed is onderbouwd en opgenomen is in de databank effectieve jeugdinterventies. In de toelichting geeft de commissie aan dat de interventie ervoor zorgt dat de pleegouders in het begin wat extra aandacht krijgen. Verder geven ze aan dat het werkboek er aantrekkelijk en praktisch uit ziet.

Door dr. Hans van Andel is (promotie)onderzoek gedaan naar de uitvoering en effectiviteit van de module. Jeugdhulp Friesland heeft samen met andere pleegzorginstellingen deelgenomen aan dit gerandomiseerd experimenteel-design onderzoek. Uit zijn onderzoek blijkt dat pleegouders die PPI hebben gevolgd sensitiever reageren op hun kind, beter structuur bieden, en zich minder opdringen in het contact in vergelijking met pleegouders die een regulier programma volgden. De pleegkinderen in de PIPA groep reageren actiever op de pleegouder: ze geven meer respons en betrekken de pleegouder meer bij hun activiteiten.

Er zijn geen studies die de effectiviteit van buitenlandse versies van de module aantonen.

Betrokken disciplines

Bij de module zijn de volgende professionals betrokken:

- Gedragwetenschapper in de rol van regiebehandelaar;
- Gedragwetenschapper in de rol van Intervisor;
- PIPA opgeleide Ambulant hulpverlener pleegzorg en
- Methodiekcoach.

Gerelateerde documenten

- Zeeuw, de M., Brok, C, Andel van H. (2015). Handboek Preventieve interventie voor pleeg- en adoptieouders bij jonge kinderen met een problematische gehechtheid. Nieuwe ouder-kindrelaties.
- Zeeuw, de M., Brok, C, Andel van H. (2015). Werkboek Preventieve interventie voor pleeg- en adoptieouders bij jonge kinderen met een problematische gehechtheid. Nieuwe ouder-kindrelaties. Het werkboek krijgt de pleegouder uitgereikt door de hulpverlener die de interventie uitvoert.
- Brok, C. & De Zeeuw, de M. (2008). Er zijn voor je kind. Het boek helpt de psycho-educatie te verduidelijken (maar is niet strikt noodzakelijk voor het uitvoeren van de interventie).
- Gebruik van materiaal met een camera met toebehoren is van belang om opnames te kunnen maken en deze terug te kunnen kijken met pleegouders. De video opnames dienen van kwalitatief goede aard te zijn, waardoor goed zicht kan worden verkregen op de gezichtsuitdrukking van pleegouder en pleegkind.
- Nederlands Jeugdinstituut. (2018). *Pleegouder- Pleegkind Interventie*. Geraadpleegd op 19-05-2020, van <https://www.nji.nl/nl/Download-NJi/Werkblad/Uitgebreide-beschrijving-Pleegouder-Pleegkind-Interventie.pdf>.